

Metropolitan Yönetişim Bağlamında Yeni Politika Stratejileri: Kentsel Avrupa'dan Örnekler

**Prof. Willem Salet
Amsterdam Üniversitesi**

Özet

Ekonomik ve sosyal parametrelerin yeniden ölçeklendirilmesinin Avrupa'daki kent bölgelerin mekânsal düzenlenişinde çarpıcı bir etkisi vardır ve dengeli bölgesel planlama için yeni mekânsal politika stratejilerini gerektirir ki bu da politika yapmanın ne kadar parçalı bir yapıda olduğunu gösterir. Kolektif eylemin yeni stratejileri çok aktörlü ve çok düzlemli yönetim bağlamında yürürlüğe girmek zorundadır. Bu dinamik koşullar altında, bölgesel olarak iç içe girmiş planlama stratejilerinin alışılmış yaklaşımları daha fazla etkin çözüm sunamamaktadır. Yazar, başarılı stratejilerin anahtarının birbirine bağlantılı olma durumunun oluşturulmasında bulunduğunu savunmaktadır. Mevcut kentsel yönetim bağlamında yeni planlama stratejilerinin fırsat ve tehditleri, Avrupa'nın dört kent bölgesindeki temel kentsel proje örnekleriyle incelenecektir.

Kentsel mekânın ekonomik ve sosyal parametrelerinin yeniden ölçeklendirilmesi

Kentsel mekânın dinamiklerini anlamak kentsel yaşanabilirliğin ekonomik ve sosyal parametrelerindeki değişimi kavramayı gerektirir. 1980'lerin başından beri Avrupa kentleri ekonomik piyasaların küreselleşmesi ve liberalleşmesi koşulları altında dönüşüm sürecine girmiştir. Telekomünikasyonun kanatlandırdığı küreselleşme süreci modern ağ ekonomisinde daha gelişmiş ve post-modernist bir uluslararasılaşma hali yaratmıştır. Üretim ve tüketimin her ikisinde büyük ölçüde uzmanlaşmış yapılar kentsel sistemleri dışsal koşullara daha bağımlı hale getirir ve kentsel ekonomik sistemlerin yerel uyumunu keser. Aynı zamanda sosyal açıdan, göç ve kültürel farklılaşmanın ulus-ötesi süreçleri kentsel yerleşmelerde çokluk ve karmaşıklık yaratır.

Avrupa kent bölgelerinin mekânsal düzenlenişini ekonomik ve sosyal parametrelerin dinamikleri altında çarpıcı bir şekilde değiştirmektedir (Sieverts 1997, Ascher 1995 ve 2001). Farklı bölgeler arasındaki karşılıklı ilişkinin mekânsal etkisi düşünüldüğünde, genelde kent bölgeler kazanan tarafta yer almaktadırlar. Küreselleşen ekonomi kendi aralarında sıkı bağları olan kent bölgelerin merkeziliğini kırsal, kentleşmemiş bölgelerin zararına arttırma eğilimindedir. Bununla birlikte, büyüyen ekonomik ağlara iyi bağlantıları olan kent bölgelerle bu bağlantıları bulunmayan bölgeler arasında büyük bir fark vardır. Pek çok araştırmacı, küresel ekonomik ağların yeni hiyerarşi, bağımlılık ve bölgelerarası eşitsizlik yapılarının oluştuğunu gözlemlemiştir. Bu durum özellikle finans ve diğer gelişmiş ekonomik hizmetlerde geçerlidir (Sassen 2001, Brenner et al. 2003). Gelişen kent bölgeler içinde değişen ekonomik ağların mekânsal sonuçları göz önüne alındığında, sürekli bir mekânsal dekonstrüksiyonun kanıtı yoktur. Aksine, bu düzeyde ekonomik ve kentsel aktivitelerin mekânsal desantralizasyonu gibi genel bir eğilim vardır. Ekonomik aktivitelerin mekânsal düzenleniş ölçeğinin ve kapsamının büyütülmesi ve mekânsal farklılaşmanın artırılması ile tarif edilir. Uluslararası ticaret, ekonomik servisler ve araştırma ve gelişme hizmetleri, en uygun dışsal erişim ile hassas gelişme eksenlerine dekonstrüksiyona eğilimlidir. Diğer yandan, üretim ve yönetim aktiviteleri dışsal koşullara daha az bağımlıdır ve en hassas mekânlara daha uzakta yerleşebilirler. Ekonomik aktivitelerin Fordist içselleştirilmesi, idari ve üretici ekonomik fonksiyonların kent içi yoğunlaşmalarını (konsantrasyon) arttırmış, fakat ekonomik bölgelerin ölçek ve kapsamını bu yolla genişleterek ekonomik ihtiyaçları dışsallaştıran (bazen geri çekilerek) daha esnek üretim yollarına olanak sağlamıştır.

Ortaya çıkan yaratıcı ekonomi, diğer yandan, kent içinin tarihi dokusunu genellikle ele geçirmektedir. Sonuç olarak kent bölgedeki ekonomik aktivitelerin tamamının mekânsal düzenlenişini onbeş yıldan daha az bir süredir yeniden yapım aşamasındadır. Aynı zamanda sosyal açıdan farklı sosyal yaşam

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

çevrelerindeki özelleşmiş sosyal aktivitelerin 'sınıflandırıldığı' görülmektedir. Sosyal çoğulculuğun artması kentsel mekanın ayrışmasına yol açar. Bir yandan bölgesel yerleşimlerdeki sosyal bağlar (ulus-ötesi kültürel bağlar) çoğulculuğun ve artan sosyal hareketliliğin (emeğin hareketliliği, aile yapısının hareketliliği, konut piyasasının hareketliliği) sonucu olarak zayıflarken, diğer yandan ve kısmen bu eğilime tepki olarak yeni kişisel "aidiyet" mekânları yabancı dış dünyaya karşı güvenli cennetler olarak organize edilmiştir (Bourdin 2000, Bourdin 2005). Kentsel çevrelerdeki "kapalı toplumlar", "tematik mekanlar" ve "sosyal farklılaşma"nın çarpıcı artışını görüyoruz.

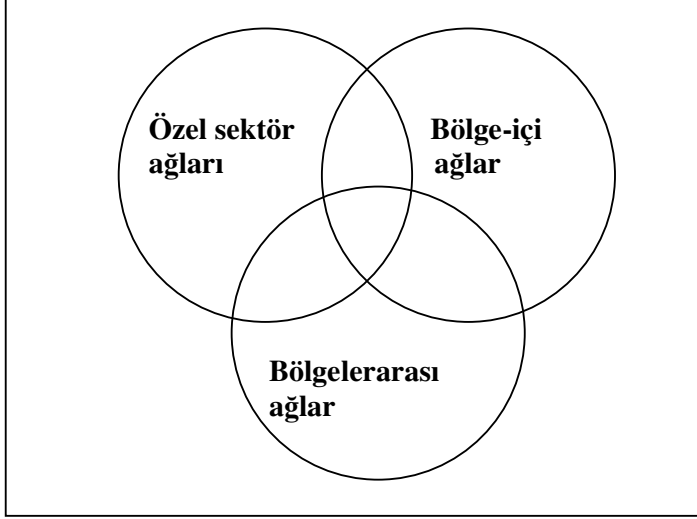
İyi düzenlenmiş kent bölgelerin hiyerarşik yapısı dinamik ekonomik ve sosyal koşullar altında yok olmuştur. Pek çok Avrupa kentindeki yüzyıllardır bilinçli bir şekilde korunmuş kentleşmenin kent merkezi dokusu, kentsel uzmanlaşmanın farklı çeşitlerinin desantralize olduğu ve sosyal mekanların daha çok kutuplaşmasına yol açan büyük ölçekli 'çok-merkezli' bölgelere dönüşmeye başlamıştır. Bu Takımadada tipi kent bölge gelişimi pek çok Avrupa ülkesinde gözlenmiştir. Francois Ascher Fransa'da *Metapolis*'in oluşumunu analiz etmiş, Thomas Sieverts Almanya'da *Zwischenstadte*'de benzer eğilimleri belirlemiş, İngiltere'de kentsel mekanın çoğalması Amin ve Thrift tarafından kavramsallaştırılmış, Hollanda'da Amsterdam bölgesindeki kentsel geçiş Musterd ve Salet tarafından çalışılmıştır (Ascher 1995 ve 2001, Sieverts 1997, Sieverts, Koch, Stein ve Steinbusch 2005, Amin 2002, Amin ve Thrift 2002, Musterd ve Salet 2003).

Çok aktörlü ve çok düzeyli yönetim bağlamında yeni planlama stratejileri

Kentsel dönüşümün dinamik süreçleri stratejik planlamanın bölgesel gündemleri ile ilgili yeni politik öncelikler belirlemeyi hızlandırmıştır. Yerel ve bölgesel politikacılar ve plancılar, bölgesel ekonomik sistemler arasındaki sert rekabet koşulları altında dışsal ekonomik ağlar ile kendi bölgelerinin ekonomik potansiyellerini bağlamakta zorluklarla karşı karşıyadırlar. Aynı zamanda, piyasanın kontrol edilmeyen güçlerini daha dengeli bir şekilde yönlendirme ihtiyacını hissederler. Daha duyarlı bir yönetim modeliyle ekonomik rekabet ve sosyal uyum arzularını birleştirmek için çok ani ve tek-tarafli ekonomik dönüşümleri ve girişimleri kabul etmede isteksizdirler. Aynı zamanda, bütünlük ve dengeli büyüme arzusu kentsel yönetim konusundaki akademik söylemde öyle baskın olmaya başlamıştır ki Buck, Gordon, Harding ve Turok bunu 'yeni konvansiyonel akıl' olarak adlandırmışlardır (Buck, Gordon, Harding ve Turok 2005). Ancak bu sözü açık sözlü bir eleştirel yolla kullanmışlardır çünkü sosyal ve ekonomik bütünlük konusundaki yeni politika gönüllülüğü ekonomik değişimin altında yatan yapısal durumların radikal özerkliği ihmal edebilir. Başka yazarlar da yazarlar kentlerin ekonomik değişiminden kaynaklanan artan sosyal eşitsizliğe karşı uyarı yapmışlardır (Jouve ve Lefèvre 2003, Moulaert, Swyngedouw ve Rodriguez 2001 ve 2003, Flyvbjerg, Bruzelius ve Rothengatter 2003). Jouve ve Lefèvre hiyerarşinin en alt düzeyinde daha çok bağımlılık yaratan yeni kentsel ağlar içinde hiyerarşinin seçici karakterini gösterirler. Swyngedouw ve meslektaşları yanıtıcı bir biçimde daha bütünlük kentsel gelişme ve sosyal uyum getirme iddiasını taşıyan prestijli ekonomik projelere yatırım yapmak için girişimci kentsel stratejilere yönelik eğilime karşı uyarıda bulunmaktadır. Flyvbjerg ve meslektaşları ise kamusal harcamaları kolayca artırabilen büyük ölçekli ekonomik projelere olan abartılı beklentiye karşı uyarıda bulunur. Kentsel sistemlerin bütünlük ve dengeli büyümesi hırsı yaygın olarak kent bölgelerde mevcut kolektif eylem stratejileri olarak algılanır, fakat aynı zamanda bu stratejilerin başarılı olmasını güçleştirir sonucunu çıkarabiliriz.

Dengeli bölgesel stratejilerin zorluğu kentsel politikalarda "çok aktörlü ve çok düzeyli yönetim" in yeni bağlamının oluşmasıyla büyük ölçüde güçleşmiştir. Kent bölgedeki kolektif eylemlerin koşulları son yirmi yılda çarpıcı bir şekilde değişmiştir ve tümüyle *yeni stratejik planlama yaklaşımı* gerektirir. Kentsel politikalar dışsal sosyal ve ekonomik ağlara daha bağımlı hale gelmiş ve aynı zamanda hükümetler arası ilişkiler içinde daha çok yönetim kademesi kent planlamaya dâhil olmuştur. Bölgelerarası politika ağlarının yeni rolü, bölgesel/ulusal politika birleşimlerinin yeni rolü ve uluslararası politika birleşimlerinin rolü (özellikle Avrupa boyutu gözetildiğinde) kentsel politikaların *ölçekler-arası* karakterini artırmaktadır. Gelişmiş planlama stratejileri bölgesel ve kentsel planlamanın yerel organları üzerinde daha fazla devam edememekte fakat çok aktörlü ve çok düzeyli yönetişimin son derece karmaşık ve dinamik bağlamında ortak yapım stratejilerinde üretilmek zorundadır (Salet, Thornley ve Kreukels 2003). Bu bağlamda yeni olan şey farklı düzeylerdeki kamu ve özel aktörlerin

metropolitan gelişmede kendi paylarını almaları ve istenenden fazla örtüşen birleşmeler sergilemeleridir. Bu geri planın tersine “güçlü yönlendirme kapasitesiyle” desteklenmiş “bölgesel planlama otoriteleri” nin kurulmasını savunanlar azaltmaktadır. Mevcut koşullar altında ortak çalışmak için ölçekler arası politika koalisyonları kurmak daha araçsalıcı yollar kullanarak özel bir yerel planlama organını güçlendirmekten daha etkili olmaya başlamıştır.

Şekil 1. metropolitan eylemin üç etki alanı

Başarılı stratejik planlamanın anahtarının özel sektörün etki alanını, metropolitan bölgedeki kamu sektörünün etki alanını ve bölgelerarası ve ölçekler arası ilişkinin etki alanını birbirine bağlamak olduğu hipotezini savunmaktayız (bkz. şekil 1). Bu son derece karmaşık bir oyundur, planlama stratejilerinin kentlerde değişimi sağlayan aktivitelerin farklı etki alanlarını birbirine bağlamayı başardığına dair bir kanıt yoktur. Aslında birbirine bağlantılı olma durumunun önünde çeşitli engeller olduğunu varsaydık (Salet, Thornley ve Kreukels 2003). Planlamanın farklı hedeflerinin bütünlleştirilmesi iddiası bu zorluğu daha karmaşık hale getirmektedir. Ortak çalışma stratejileri tüm mevcut sınırları aşmak zorunda olduğu için planlamanın ve politika oluşturma kurumsallaşmış meşruyeti içinde problem bulmayı beklemekteyiz. Yatay düzeyde yeni ortak çalışma koalisyonları tüm mevcut politik sınırlarını ve yargı alanını kestiğinde demokrasi nerede durmaktadır ve devletin ve yasaların kurumsallaşmış ilkeleriyle nasıl ele alınmalıdır?

Avrupa kent bölgelerindeki stratejik projelerden seçimler

‘Bağlılığın stratejileri’ gibi yeni stratejik plan yaklaşımlarının bazı Avrupa kent bölgelerinde temel stratejik projelerde denenip denenmediği ve hangi yollarla tecrübe edildiğini sonraki bölümde açıklayacağız. COMET (Avrupa Kent Bölgelerinde Rekabetçilik ve Sürdürülebilirlik) araştırma programı bağlamında kent-bölgelerdeki temel kentsel proje deneyimlerinin araştırılmasını destekleyen Beşinci AB Çerçevesi’nin bulgularını temel alacağız (Salet ve Gualini 2006). Stratejik projeler şu an Avrupa kentlerinin genişleyen çok-merkezli kent bölgelere dönüşümünde önemli rol oynar. Açıkçası, kentlerin dinamik değişimi tamamen planlama otoriteleri tarafından planlanmış ve yönlendirilmiş değildir, özerk piyasa güçleri kentsel mekânlar üzerinde kendi yollarını izlemektedirler. Ancak, plancılar ve politikacılar bütünlşik ve dengeli planlama stratejileriyle ani ve kutuplaşan değişiklikleri takip etmeyi amaçlarlar. Bu çerçevede, mega projeler değişimin hedeflenen doğrultusunu son derece açık ve sembolik yollarla gösteren stratejik araçlar olarak düşünülür. Yedi Avrupa ket bölgesindeki büyük stratejik projeler bu programda araştırılmıştır, burada diğer dört projenin bulgularını tartışacağız.

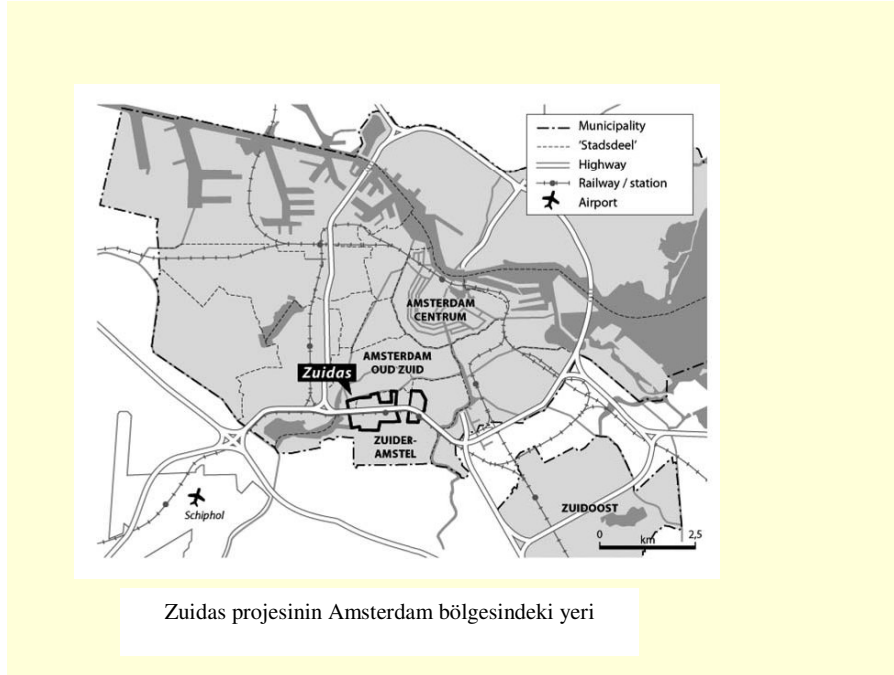
2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

1. Amsterdam Güney Eksenini

Amsterdam Güney Eksenini projesi Hollanda'da yapım aşamasında olan en büyük kentsel projedir. Amsterdam kent çeperinde güney çevre yolunda Schiphol havalimanının yakınında yer almaktadır, uluslararası alt yapıya (hava, demir, otoban) ve yakın kentsel ve bölgesel çevreye iyi bağlanmıştır. Kent (önceki) kentsel çeperinde yeni bir iç merkezin kurulmasını hedeflemektedir. Planlama sürecindeki bazı detaylar şu şekilde verilebilir:

- Plan alanı büyüklüğü 70 ha
- 1,1 milyon m2 ofis (10 yıl sonra yaklaşık 400.000 gerçekleşti)
- 1,1 milyon m2 apartman (10.000 m2 gerçekleşti)
- 500.000 m2 tesis (10 yıl sonra yaklaşık 50.000 gerçekleşti)
- 51.000 tahmini iş (10 yıl sonra yaklaşık 25.000 gerçekleşti)

Projenin çerçevesi ekonomik özel sektör etki alanının uluslararası ağlarında şekillenmiştir. Aslında, proje 1990'ların ortalarında, kent içi gelişmeyi hedefleyen yerel plancılara rağmen, ülkenin en büyük bankalarının girişimiyle başladı. 1990'ların sonunda, belediye plancıları güney ekseninde özel sektör girişimlerine katıldı ve alanın daha bütünleşik ve dengeli gelişmesiyle ilgili yeni hedefleri getirerek kamu-özel ortaklığı kurdular. Böylece, *yerel bir kamu özel ortaklığı* ortaya çıktı. Giderek, ulusal yönetim projeye daha çok dâhil oldu. Ancak, yeni uluslararası kentsel mekân yaratma hürsına rağmen, planlama stratejisi *bölgeler arası* ve diğer *uluslararası düzeyde ölçekler arası* lobi ve politika kolalisyonları konusunda bir varlık gösteremedi. Bu kapsam daha çok yerel ve ulusal politika yapmanın konusunu oluşturdu. Karma politika hedeflerini *bütünleştirmenin* amacı konusunda ayrıntılı bir çalışma henüz yapılamadı, çünkü önemli konut ve sosyal programlarına imkân verecek kapsamlı altyapı çalışmaları ilk aşamada yapılmadı. Son olarak, sivil grupların demokratik katılımı bu projede aktif olarak tecrübe edilemedi, katılım resmi ihtiyaçlara göre düzenlendi.

2. Kopenhag Ørestaden

Kopenhag Ørestaden projesinin amaçları pek çok açıdan Amsterdam Güney Eksenini projesine benzer. Aynı zamanda burada, yeni bir stratejik kent merkezi hava alanının yakınında kent çeperinin

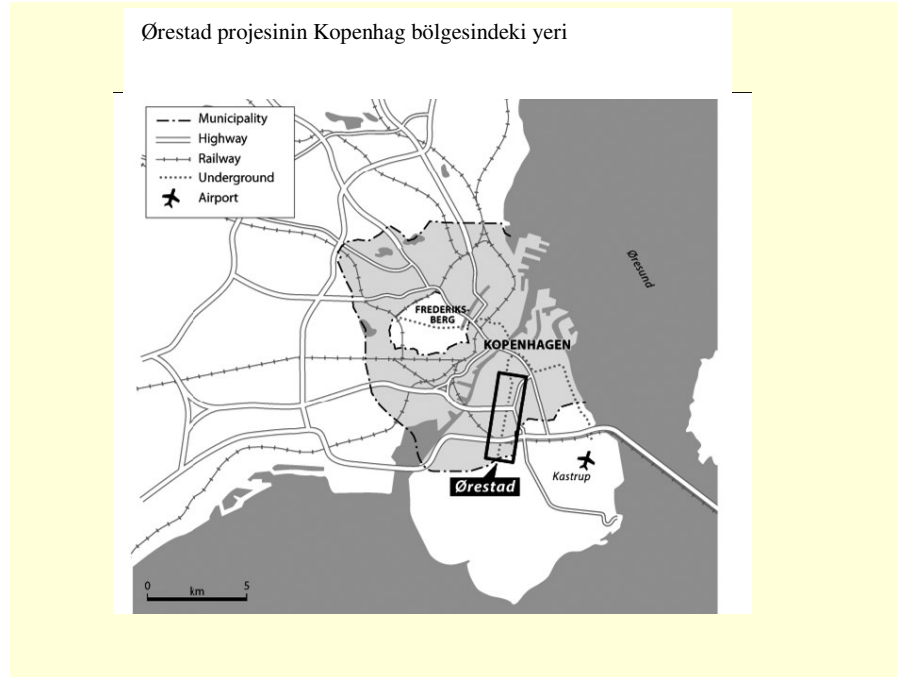
2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

bulduğu yerde stratejik olarak konumlandırılarak planlanmıştır. İsveç ve Danimarka arasında yeni bir köprü iki kent bölgeyi birbirine bağlar; ayrıca yeni bir ekspres hafif raylı sistemi, havalimanını, yeni Ørestaden merkezini ve Kopenhag kentini birbirine bağlar. Plan karma kentsel gelişim hedeflerinden oluşur: ofisler, mağazalar, konut, yeşil parklar ve tesisler. Bazı detaylar:

- Alan 3.1 km² (0.8 kullanılmış)
- Planlanan istihdam 60.000, henüz çoğu gerçekleştirilemedi
- Planlanan toplam gayrimenkul 3.1 milyon m²
- 1.1 milyon m² gerçekleştirildi
- 1.8 milyon m² iş alanı planlandı, sadece 340.000 gerçekleştirildi
- 620.000 m² konut planlandı, 500.000 gerçekleştirildi

Projenin hedefleri yukarıda belirtildiği gibi Amsterdam'daki proje ile pek çok açıdan benzerlik göstermesine rağmen, stratejik planlama yaklaşımları son derece farklıdır. Ørestaden projesi bireysel şirketlerin kendileri tarafından değil ama ekonomik temsilciler tarafından oldukça desteklenmiştir. Proje dış *özel sektör ağlarına* bağlanmamıştır. Gelişmiş altyapı koşulları gerçekleştirilmesine rağmen, proje ekonomik yatırımları çekememiştir. Öncelik konut alanlarının yapımına verilmiştir. Planlama stratejisi sonraki açıdan daha başarılı olmuştur. *Bölgelerarası ve uluslararası hükümet programlarıyla* çok iyi bağlantı kurulmuştur. Danimarka/İsveç bölgesi Avrupa bölge modeli statüsünü gerektirmiş ve bölgeler üstü koalisyonlar ana köprüünün ve hafif raylıının altyapısının oluşmasında çok yardımcı olmuştur.

Tüm hedeflerin *bütünleşmesi* sadece can sıkıcı ekonomik gelişme nedeniyle değil aynı zamanda, konut, ofis, satış ve yeşil alan gibi ayrı gelişmeler için ayrılmış alanlarda yeni kentsel mekân yaratma kararı kentsel kullanım kalitesinin tüm gelişimini engellemesi nedeniyle başarısız oldu. Son olarak, sivil grupların aktif demokratik katılımı bu projede de tecrübe edilmedi.

3. Berlin Adlershof

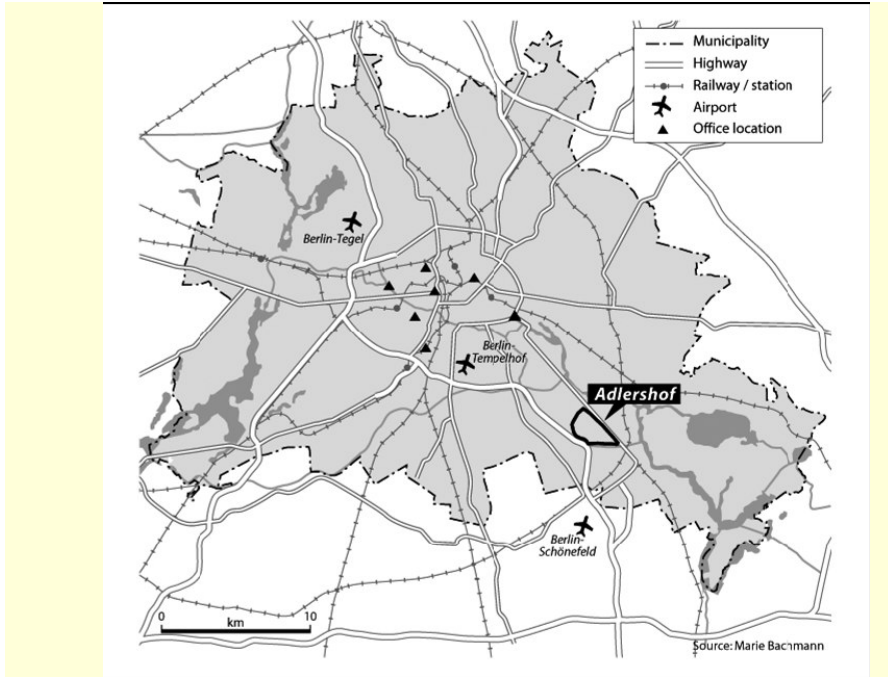
Üçüncü örnek yine havaalanı ve kent çevresindeki ekonomik gelişmeyi bağlayan bir örnektir. Schönefeld havalimanı yönünde kentin güney doğu kesiminde yer alan Adlershof, Berlin'in en büyük

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

kentsel gelişimidir. Potsdamer Platz'daki ünlü kentiçi projeden daha az bilinmesine rağmen, Adlershof'da gösterilen ekonomik gayret kent içinin sınırlarını aştı. Adlershof Almanya Cumhuriyeti döneminden beri güçlü bir ekonomik profile sahiptir (televizyon stüdyoları, teknoloji) ve demir perdenin çöküşünden sonra 1990'ların başında gelişmekte olan ekonomi ve kent merkezi olarak planlanmıştır. Yeni bir Bilim, Teknoloji ve Medya Kenti olması amaçlanmış ve ekonomik fonksiyonları sosyal ve kültürel aktivitelere (üniversite, konut, satış, vb.) bütünleştireceği düşünülmektedir. Bazı detaylar:

- Kentin sınırında 420 ha
- 170 ha ofis alanı
- 120 ha konut alanı
- 230 ha karma kullanım ve yeşil alan
- 30.000 iş amaçlandı (gerçekte 10.000)

Stratejik planlama yaklaşımının özelliği yerel yönetimin profilinin yüksek olmasıdır.. Adlershof *kamu öncülüğündeki* mekansal ve ekonomik planlamanın tipik bir örneğidir. Berlin kent yönetimi bu projenin uygulanması için bağımsız bir ofis kurmuş ama kurarken bütün ana koşulları kendisi belirlemiştir. Projenin temel problemi Berlin'in 1990'larda dış ekonomik ağlarla güçlü bir bağının bulunmamasıydı. Bu sebepten dolayı yabancı firmalar bu stratejik alanda yer seçmedi, sadece yerel ve çoğunlukla çok küçük işletmeler burada başladı. Üniversite bu alana getirildi. Son zamanlarda, konut mahalleleri de oluştu fakat ekonomik getiri hala çok az seviyedir. Burada en çok göze çarpan, planlama yaklaşımının projeyi bölgelerarası, ulusal ya da uluslararası politikalara bağlama girişiminde bulunmamasıdır. Stratejik planlama yaklaşımı son derece içe dönük olarak tanımlanabilir. Sonuç olarak, *demokratik yenilikçilik* deneyimi gözlenmemiştir.

4. Barcelona Forum of Cultures

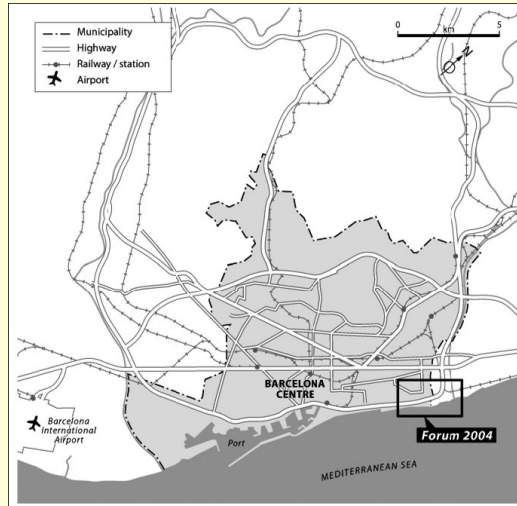
Önceki örneklerin tersine Barcelona Forum of Cultures projesi kent bölgenin iç merkezinin yeniden gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Forum of Cultures projesi tek bir proje değil; birbirleriyle yakından ilişkili ve kültürel tarafları ana projede görünür ve sembolik bir biçimde yer alan beş kentsel gelişme projesinden oluşur. Barcelona'nın uluslararası mega projeleri (20. yüzyılın başında dünya fuarı ve

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

yakın zamanlarda, 1994'te Olimpiyat oyunları gibi) kentin mekansal yeniden yapımı için kullanmaya yönelik bir geleneği vardır. Bu sefer, olimpiyat köyünün kuzeyinde daha geniş bir alanda kentin denizle ilişkisini kurmak için UNESCO ile işbirliği içinde uluslararası bir mega-etkinlik geliştirildi. 2004 yazında üç ay içinde, yeni büyük bir kamusal alan, yeni kongre ve fuar salonları ve diğer sosyal ve kültürel tesisleri marka ile sunan Forum alanında pekçok uluslararası kültürel tartışma, fuar ve konferanslar organize edildi. Barcelona'yı yeni bir küresel bilgi ekonomisi etabına taşıyacak ekonomik yatırımlara yol açmak için mekansal ve kültürel programlar sunuldu. Bazı detaylar:

- 4 km² alan
- (Max) 2,6 milyon m² ofis, (ancak 100.000 m²'den fazlası gerçekleştirilemedi)
- 400.000 m² konut
- 115.000 m² yeşil alan
- 250.000 m² (yeni) donatı
- 130.000 yeni iş (?)

Tahmini ofis alanı ve planlanan 130.000 işi içeren çok yüksek ekonomik göstergeler plancılarının umduğu potansiyeli yansıtıyor, fakat hala yatırımcıları ikna etmek zorundalar. Gerçekte, yatırımlar bu göstergelerin gerisinde kalmıştır, gelişmiş ekonomik sektörlerde yüksek miktarda bir büyümenin kanıtı yoktur ve Barcelona hala turizme dayalıdır.

Location of the Forum 2004 project in the Barcelona agglomeration

Barcelona stratejik planının çerçeve modeli kamu sektörünün girişimlerine bağlıdır, özel sektördeki küresel ekonomik ağların ilişkisi hala görece zayıftır. Bu kamu eliyle yapılan bir planlamadır. Ancak, Barcelona, kamu sektöründeki bölgelerarası ve uluslararası ağların düzenlenmesinde son derece yaratıcıdır. Bir yanda Barcelona kent yönetimi diğer yanda Katalonya yönetimi ve ulusal İspanya yönetimi arasındaki ilişkinin idaresi çok güçlüdür; bu yüzden Metropolitan Barcelona aktif ve başarılı olarak kendi jeopolitik stratejilerini araştırmaktadır. UNESCO ile gerçekleştirilen bu mega kültürel etkinlik oldukça cazibeli olduğundan Katalonya ve merkezi yönetim dahi bu proje için işbirliği yapmaya karar vermiştir. Fakat, bilgi akışının düzenlenmesinde, Avrupa'nın diğer bölgeleriyle lobi yapılmasında, yeni altyapı bağlantılarının geliştirilmesinde, ve AB için bir çevresel model olarak rol almada bölgelerarası pro-aktif ilişkilerin sinyallerinin daha çok olduğu görülmektedir. Bu strateji ile Barcelona, ekonomik yatırımlar beklentisinin gerisinde olmasına rağmen, kendi bütüncül kentsel kalkınmasını organize etmeyi başarmıştır.

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

Son olarak demokratik açıdan: proje aktif sivil katılım ile başlamış, fakat gitgide gerçek sonuçlar ile hayal kırıklığı artmıştır. Son karar halkın çıkarları ile yeni kentsel gelişmeyi bütünleştirmek yerine prestijli ve cazibeli mega birimler yönünde olmuştur.

Sonuç

Bu örnek çalışmalar kentsel dönüşümün geldiği mevcut noktada kentsel planlama stratejilerinin ne kadar farklılıklar barındırdığını göstermektedir. 1990'ların başında yeni bir girişimcilik kentsel kalkınma stratejilerini etkiledi, be nedenle, seçilen tüm projelerin kendi bölgesel ekonomilerinin gelişen sektörlerini küresel ekonomi ağlarına bağlayarak bölgesel rekabetçiliklerini artırmayı amaçladığı sonucunu çıkarmak şartıdır değildir. Ayrıca, bu projeler, ekonomik hedefleri kentsel gelişimin sosyal ve kültürel hedeflerine bütünleştirme amaçlarına göre seçilmişlerdir. Böylece tüm projeler kentsel mekân dengeli ve bütünleşik geliştirme amacını simgelemektedir. Ancak, stratejik projelerin sonuçları çok farklıdır ve farklı sebeplerden dolayı, seçilen dört örneğin bir tanesi bile beklenen sonuçların tamamını gerçekleştirememiştir. Bu analizin çerçevesi göz önüne alındığında her örnekte farklı bağlantı çeşitleri kurulmuştur ve farklı bağlantı yörüngeleri farklı performansları açıklayabilir.

En şartıdır sonuç, dört prestijli projenin üçünde yüksek düzeyde bir ekonomik yatırımın kanıtının bulunamamasıdır. Kent yazınında, kentsel mega projelerin sermaye yoğun çok-uluslu şirketlerin çıkarları ile ileri sürüldüğü gözlenir (Graham ve Marvin 2000, Swyngedouw 2002). Ancak Kopenhag, Barselona ve Berlin'in en prestijli projelerinde açık bir kapitalizme rastlanmamıştır. Bu projelerde ekonomik gelişme her ne kadar desteklenmiş olsa da, sermaye dışarıda bırakılmıştır. Sadece Amsterdam örneği sermayenin gücünün tipik gösterimi olmuştur. Aynı zamanda, sosyal, kültürel ve ekonomik hedeflerin bütünleşmesi açısından bütünleşik kentsel kullanım değerlerinin simgelediklerinden farklılaşan sonuçlar bulduk. Bu nedenle, bir sonraki şekilde özetlenen proje organizasyonu çerçevelerinin dikkatle çalışılması gerekmektedir.

	Amsterdam Zuidas	Barcelona Forum	Berlin Adlershof	Kopenhag <i>Ørestad</i>
Uluslararası Özel Sektör	++ Uluslararası Finans/ hukuk / ticaret	- Turizm + Yaratıcı ekonomi	- Yerel Teknoloji ekonomi	-- zayıf
Bölgeler üstü Kamusal alan	+- Sadece yerel/ ulusal	++ Bölgeler arası /uluslararası	-- Yerel	++ Avrupa modeli
Bölgeler arası Kamu+özel	+ Kamu öz.sekt ort. (küçük) Bölgesel değil	+ Güçlü Kamu öz.sekt.ort. Yönetim uyuşmazlığı	++ Kamu öz.sekt.ort. Yönetim birlikteliği	+- Kamu+ Özel-
Entegrasyon derecesi	- Sadece ekonomik Kültürel/sosyal yok	++ Kültürel güçlü + mekansal	- Sadece ekonomik	+- Mekansal olarak ayrılmış
Demokratik Yenilikçilik	- Sadece resmi	+ Yaratıcılık oluşturan	- Sadece resmi	- teknokratik

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

Ekonomik rekabet gücü tüm örneklerde kamu eliyle ve özel sektörün temsilci organları (ticaret odaları gibi) ile artırılmıştır, fakat bireysel şirketlerin mikro düzeydeki kararları tüm örneklerde son derece farklı sonuçlara işaret etmektedir. Kentsel mega projelerin yüksek ekonomik beklentilerinin bireysel şirketler ekonomik paydaşlar olarak katılmadıkça beklenen ekonomik performansı abartmaya eğilimli olduğu sonucuna ulaştık. Gelişme söyleminin varlığı otomatik olarak ekonomik gelişme ile sonuçlanmamaktadır.

İkinci genel sonuç sosyal ve ekonomik bütünleşmenin görece zayıf sonuçları ile ilişkilidir. Yenilikçi entegrasyon hedeflerini engelleyen ekonomik kapitalizmin *varlığı* değil, stratejik projeler çerçevesinde sosyal ve kültürel organizasyonun *olmamasıdır*. Örnekler bu açıdan farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Amsterdam örneği kısıtlı ticari yollarla düzenlenmiş ve gelişimin ilk etabında sosyal ve kültürel gruplar dâhil edilmemiştir. Diğer yandan, Barselona bu açıdan daha yaratıcı bir örnektir.

Üçüncü sonuç kentsel planlama stratejilerinde jeopolitik bağlantı potansiyelini göz önüne almaktadır. Özel sektör ekonomi ağlarına iyi bağlanamayan bölgesel ekonomiler, her zaman kendi bölgelerinde ekonomik kalkınmayı düzenleme problemlerini tecrübe ederler. Ekonomik kalkınma belediyelerce başırlamayabilir. Ancak, eğer kentsel sistemler sadece özel sektör etki alanına değil, aynı zamanda yönetimlerarası politika programı etki alanına bağlantılı değilse; kentsel gelişmeyi desteklemek oldukça zorlaşmaya başlar. Bu durum Berlin Adlershof projesinde gerçekleşmiştir. Bu proje Almanya'nın en umut verici ekonomik projelerinden biri olarak tasarlanmasına rağmen son derece içe dönük olan planlama stratejisi ulusal teknolojik yatırımları dahi bu alana yönlendirmeyi başaramamıştır. Ekonomik girişimlerin çoğunu yerel ekonomideki işlerin açılması oluşturmaktadır. Berlin Adlershof projesinde jeopolitik boyut göz ardı edilmiştir. Kentin şekillendirmesinde ve bu prestijli projenin Avrupa'nın ekonomik rönesansının ekonomik ağlarına katalizör olmasında Berlin elindeki tek kozu kullanamamıştır. Aksine, Kopenhag ve Barselona örnekleri özel sektörle hassas dış bağlantılar olmadığında önemi daha da artan jeopolitik strateji potansiyellerini göstermiştir. Her iki kent de jeopolitik bağlantıları sayesinde büyük altyapı olanaklarını kullanmayı başarmıştır. Özel sektörün ekonomik yatırımlarının uzun dönemde bu olanakları takip etme şansı vardır.

Son olarak, sosyal organizasyonların ve sivil grupların aktif katılımı seçilen tüm büyük projelerin yumuşak karnını oluşturmaktadır. Bu tipteki stratejik kentsel projelerde pekçok finansal ve politik riskler yer alır. Prestijli projelerin temel paydaşları sosyal ve kültürel kuruluşları dahil etmeyi riskli bulur. Bir tünel vizyonu tuzağına düşme riski – temel paydaşlar ve uzman plancıların dar bir çerçeve içinde kalması- bu projelerde hayal değildir sonucuna ulaşabiliriz.

2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu 25-26 Ekim 2007, İzmir

Kaynakça

- Altschuler, A. ve D. Luberoff (2003), *Mega projects: The changing politics of urban public investment*, Brookings Institutions Press, Washington, D.C.
- Amin, A. (2002). "Spatialities of globalisation." *Environment and Planning A*. 34: 385-399.
- Amin, A. ve N. Thrift (2002), *Cities: Reimagine the Urban*. Oxford, Blackwell.
- Ascher, Francois (1995), *Métapolis; ou l'avenir des villes*, Odile Jacob, Paris
- Ascher, F. (2001), *Les Nouveaux Principes de l'Urbanisme*, l'Aube, La Tour d'Aigues.
- Bourdin, A. (2000), *La Question Locale*. Paris, Presse Universitaire de France.
- Bourdin, A. (2005), *La Métropole des Individus*, l'Aube, La Tour d'Aigues
- Brenner, N, B. Jessop, M. Jones ve G. Macleod, (2003) *State/Space – A Reader Regulating Risk*, Blackwell, Oxford
- Buck, N., I. Gordon, A. Harding, I. Turok (2005), *Changing Cities*, Palgrave Mac Millan, Houndmills
- Flyvbjerg, B., N. Bruzelius ve W. Rothengatter (2003), *Megaprojects and Risk, an Anatomy of Ambition*, New York, Cambridge University Press.
- Jouve, Bernard et Christian Lefèvre (2003), *La gouvernance urbaine en question*, Elsevier, Dordrecht
- Lefèvre, H. (1991), *The production of space*, London, Blackwell.
- Moulaert, F., E.Swyngedouw ve A. Rodriguez (2001), "Social Polarization in Metropolitan Areas". *European Urban and Regional Studies*, Vol 8 (2), 99-102.
- Moulaert, F., A. Rodriguez ve E.Swyngedouw (2003) (Eds), *The Globalised City_ Economic Restructuring and Social Polarization in European Cities*, University Press, Oxford
- Musterd, S. ve W. Salet (2003), *Amsterdam Human Capital*. Amsterdam, Amsterdam University Press,
- Salet, W., A.Thornley ve A. Kreukels (2003), *Metropolitan Governance and Spatial Planning: a comparative study of European City – Regions*. London, Routledge/ Spon.
- Salet, W ve E. Gualini (2006 forthc.), *Framing Strategic Urban Projects: A comparative analyses of European case*, Spon/ Routledge, London
- Sassen, Saskia. 2001. *The Global City*. Princeton: Princeton University Press. 2nd edition.
- Sieverts, Th. (1997), *Zwischenstadt: zwischen Ort und Welt, Raum und Zeit, Stadt und Land*. Basel, Braunschweig.
- Sieverts, Th., M. Koch, U. Stein ve M. Steinbusch (2005), *Zwischenstadt inzwischen Stadt?*. Verlag Müller und Busmann, Wuppertal.
- Swyngedouw, E., F.Moulaert ve A. Rodriguez (2002), 'Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban development Projects and the New Urban Policy'. *Antipode*, 542-577.